

25. november – 10. desember 2008
Internasjonal kampanje mot menns vold mot kvinner

KriSesenter
sekretariatet

RETTE TIL ET LIV UTEN VOLD

- er en MENNESKERETT

KriSesenterbevegelsen - med oppstarten av krisesentrene for kvinner og deres barn og det politiske pådriverarbeid for retten til et liv uten vold - er kanskje det viktigste sosialpolitiske tiltaket som har vært opprettet for voldsutsatte kvinner etter 2. verdenskrig. Krisesentrene representerer et sted med full frihet fra menns vold - ble startet for 30 år siden. Visjonen for krisesentrenes arbeid, den gang som nå, er å gjøre dette rommet overflødig.

"Vold mot kvinner er kanskje det største brudd på menneskerettighetene. Så lenge volden fortsetter, kan vi ikke hevde at vi har gjort framskritt når det gjelder likestilling, utvikling og fred." – sier Kofi Annan, FNs tidligere Generalsekretær

KriSesenterbevegelsen har også innehatt den viktige rollen som katalysator for å realisere kvinners grunnleggende menneskerett til et liv uten vold. Alene og sammen med andre likestillingsaktører har KriSesenterbevegelsens arbeid ført til mange endringer - politisk, lovmessig og på tiltakssiden. Beskyttelse og hjelp til voldsutsatte kvinner og deres barn og forebygging av menns vold mot kvinner har blitt en mer og mer sentral myndighetsoppgave. I dag, i 2008, blir menns vold mot kvinner anerkjent som en systematisk og utbredt krenkelse av kvinners menneskerettigheter i Norge.

Plakaten KriSesentersekretariatet har utarbeidet til årets kampanje viser milepæler i arbeidet mot menns vold mot kvinner. KriSesenterbevegelsen har møtt og møter mye motstand, men samtidig er det viktig og erkjenne at vi har oppnådd mye gjennom 30 år. I hele verden skjer det faktisk mye med hensyn til kvinnespørsmål, og det finnes en global feministisk bevegelse som er sterkere enn noen gang. Gjennom målrettet og raskt arbeid har kvinner kjempet frem konkrete og synlige samfunnsendringer, som igjen har bidratt til strukturelle endringer.

Kravet fra hele verden er - retten til et liv uten vold

Kvinner, uavhengig av hvor de lever, hvor gamle de er eller hvilken status de har, er utsatt for vold. Globalt sett har hver tredje kvinne vært utsatt for mishandling, seksuelle overgrep eller andre former for vold i løpet av sin levetid. Vold mot kvinner er så omfattende at det i følge en studie fra Verdensbanken utgjør en global helsetrussel på linje med HIV/AIDS og kreft.

De fysiske og psykiske konsekvensene av vold hindrer kvinners fulle deltakelse i samfunnet, dette har igjen samfunnsmessige konsekvenser og utgjør et direkte hinder for et lands økonomiske, politiske, samfunnsmessige og demokratiske utvikling.

Sammenhengen mellom kjønn og brudd på grunnleggende menneskerettigheter er både overveldende og universell. Når kvinner og jenter terroriseres i hjemmet, blir trafikket over landegrensene for prostitusjon av kyniske bakmenn eller voldtatt av seirende soldater, blir det skjeve maktforholdet mellom kvinner og menn synliggjort og befestet.

Hver tredje kvinne i verden blir utsatt for seksuelle overgrep eller andre former for vold i løpet av livet. Overgrepene skjer i alle kulturer og sosiale lag, mot så vel små jenter som voksne kvinner.

Hver kvinnes historie er forskjellig, enten den er fra Latin-Amerika, Afrika, Midt-Østen, Asia, Øst-Europa eller et sted i Norge. Men hver historie og konsekvensene er de samme. Alle som rammes av vold, bærer på den samme drømmen om å kunne våkne hver morgen til en hverdag fri for vold.

Menns vold mot kvinner i nære relasjoner

"Ingen vet hva som foregår i mitt hus, bare jeg kjenner min smerte." - Mazocruzkvinne fra Puno, Peru

Om lag hver fjerde kvinne i verden utsettes for vold i eget hjem, av sin ektemann, kjæreste, tidligere partner, far, stefar, brødre, sønner eller andre slektninger. Vold i hjemmet er en av hovedårsakene til skader og død blant kvinner i hele verden. Det handler ikke først og fremst om et enkeltstående tilfelle, men det er en prosess som omfatter en systematisk, hyppig og brutal bruk av fysisk og psykisk makt.

I mange områder er vold i hjemmet fremdeles tabubelagt og forblir dermed usynlig. Å synliggjøre volden er derfor et viktig ledd i arbeidet med å bekjempe vold.

I følge FNs Kvinnekonvensjon av 1979 er privat vold et brudd på menneskerettighetene og blir derfor en kriminell handling som krever reaksjoner fra samfunnet forøvrig

Handel med kvinner

Menneskehandel (trafficking) er verdens tredje største illegale industri, etter våpen og narkotika. Jenter i fattige land er særlig sårbare for slik utnyttelse. Noen blir lurt av falske løfter om hjelp til å komme ut av fattigdommen de lever i. Andre blir regelrett bortført med tvang. Svært mange av kvinner og barn som er ofre for menneskehandel tvinges inn i sexindustrien. Det anslås at millioner mennesker kjøpes og selges hvert år, og at hundretusenstalls av disse havner i Vest-Europa. Ofrene fratras pass og papirer i mottakerlandet og utsettes for de mest groteske overgrep. På grunn av vold- og drapstrusler er det svært vanskelig for jentene selv og deres familier å komme seg fri uten hjelp.

"...handel med kvinner med formål prostitusjon og andre former for seksuell utnyttning skjer ikke bare ved bruk av vold eller tvang, men også ved å misbruke et offers sårbare stilling..."

I 2000 vedtok FN en egen tilleggsprotokoll mot handel med kvinner og barn som et supplement til FNs Konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet. For første gang har det blitt vedtatt en resolusjon der man ser bort fra spørsmålet om tvang eller ikke tvang.

Kjønnsbasert vold i krig og konflikt

Kvinner og jenter rundt om i hele verden utsettes for voldshandlinger daglig fordi de er kvinner. Den kjønnsbaserte volden er systematisk, utbredt og tar mange former. Menn voldtar kvinner, ødelegger kvinners underliv, påfører kvinner HIV/AIDS og andre seksuelt overførbare sykdommer med vilje, tvinger kvinner til graviditet og til å ta abort, kjønnslemlester kvinner, driver med seksualisert trakassering, og menn handler med kvinner og barn for prostitusjon og andre formål. Volden skjer også der det er nære relasjoner mellom utøver og offer. Kvinner utsettes ofte for mishandling og voldtekt av sin nåværende eller tidligere samlivspartner. Fedre gifter bort sine døtre og sine sønner, ved tvang - uten barnas samtykke. Menns vold mot kvinner skjer overalt - i alle samfunnslag, i alle aldre, i alle kulturer og i alle land.

Vold mot kvinner forekommer om det er fred eller krig, men den seksualiserte og kjønnsbaserte volden øker kraftig i konfliktsituasjoner og under militær okkupasjon, da bryter ofte kulturelle normer sammen. Seksualisert vold og lemlestelse av kvinners kropp brukes oftere og oftere som en systematisk krigsstrategi mot motparten i konflikten, det foregår også økt handel med kvinner og andre brudd på kvinners menneskerettigheter i konfliktsituasjoner. Kvinners og jenters risiko for å bli utsatt for voldtekt og andre former for seksualisert misbruk øker dramatisk i krig og konflikt. Også etter konflikter er frekvensen av vold mot kvinner og jenter høyere enn normalt, forteller kvinner fra konfliktområder.

Sikkerhetsrådet i FN vedtok høsten 2000 resolusjon 1325 om Kvinner, fred og sikkerhet. I paragraf 9 i resolusjon 1325 ber Sikkerhetsrådet om at:

"alle involverte parter i væpnet konflikt iverksetter særlige tiltak for å beskytte kvinner og jenter mot kjønnsbasert vold, især voldtekt og andre seksuelle overgrep, og alle andre former for vold i væpnede konfliktsituasjoner..."

Kjønnslemlestelse

I følge Verdens helseorganisasjon (WHO) er kjønnslemlestelse utbredd i mer enn 28 afrikanske land, i tillegg til at det forekommer i noen land i Asia og Midtøsten. På verdensbasis er det estimert at mellom 100 - 140 millioner jenter og kvinner er omskåret. Det anslås at det på årsbasis foretas omskjæring av om lag 3 millioner jenter under 15 år.

Verdens helseorganisasjon, Unicef og FNs Befolkningsfond definerer kjønnslemlestelse som: "Alle inngrep der jenter eller kvinners ytre kjønnsdeler fjernes helt eller delvis, eller inngrep som medfører skade på kjønnsorganene med bakgrunn i kulturelle eller ikke-terapeutiske årsaker".

Kjønnslemlestelse foretas av både kristne og muslimer så vel som ikke troende folkegrupper. Enhver form for kjønnslemlestelse anses internasjonalt som et overgrep mot barn og kvinner og er således et brudd mot menneskerettighetene. Kjønnslemlestelse er hjemlet i en rekke konvensjoner som blant annet omhandler ikke-diskriminering, retten til liv, retten til kroppslig integritet og størst mulig grad av fysisk og mental helse. I flere land er det vedtatt nasjonale lover som forbyr kjønnslemlestelse, men det mangler eksempler på at noen stilles for retten og dømmes for en slik handling.

Helsekonsekvensene ved kjønnslemlestelse varierer i forhold til omfanget av inngrepet, samt omstendighetene under selve handlingen. Kjønnslemlestelse kan imidlertid ha store negative konsekvenser for kvinners helse siden kjønnslemlestelse bidrar til økt risiko for dødsfall under fødsler hos både mor og barn.

Bakgrunn for den internasjonale dagen mot vold mot kvinner

For nesten 50 år siden, den 25. november 1960, i den Dominikanske Republikk, ble de tre søstrene Minerva, Marit Teresa og Patria Mirabal drept i en "bilulykke". De var alle aktive i kampen mot diktatoren Trujillo's militærregime. Patria, den eldste, ble anklaget for å ha støttet motstandsbevegelsen (Den hemmelige bevegelsen av 14. juni), hennes mann og 12 år gamle sønn satt fengslet i lang tid. Minerva, den mellomste, var feminist. Hun ble fengslet 4 ganger og satt i det beryktede torturfengselet "40". Maria Teresa var den yngste, hun jobbet aktivt i motstandsbevegelsen. Hun ble flere ganger fengslet og torturert i "40".

I 1960 gikk motstandsbevegelsen til angrep på militærdiktaturet. Det førte til en bølge av represalier. 23 dager før bilulykken sa Trujillo at hans største problemer var kirken og søstrene Mirabal. Mordet på søstrene førte til en sterkere motstand mot militærdiktaturet, og få måneder senere ble diktatoren veltet.

I juni 1981 bestemte feminister fra Latin–Amerika og Karibien seg for å gjøre den 25. november til internasjonal aksjonsdag mot vold mot kvinner. I dag markeres denne dagen i en rekke land av et bredt spekter av kvinnegrupper og kvinneorganisasjoner, som jobber for å synliggjøre vold mot kvinner.

Etter hvert har flere land brukt dagen som et utgangspunkt for "16 Days of Activism". Det vil si at man i 16 dager fra 25. november til 10. desember (menneskerettighetsdagen) har markeringer, aksjoner, temamøter, foredrag, stands, leserinnlegg og lignende for å bekjempe vold mot kvinner.

FAKTA OM VOLD MOT KVINNER

- 1 av 3 kvinner i verden har blitt utsatt for vold
- Om lag hver fjerde kvinne i verden utsettes for vold i eget hjem
- På verdensbasis blir 1 av 5 kvinner voldtatt i løpet av livet
- 1 av 3 kvinner blir hvert år voldtatt i Sør-Afrika
- 50 prosent av kvinner i Bangladesh, Etiopia, Peru og Tanzania har vært utsatt for psykisk og seksualisert vold av samlivspartner. I enkelte områder i Etiopia er tallet oppe i 71 prosent
- Vold mot kvinner utgjør en global helsetrussel på linje med HIV/AIDS og kreft
- De fysiske og psykiske konsekvensene av vold hindrer kvinners fulle deltakelse i samfunnet
- Vold i hjemmet er en av hovedårsakene til skader og død blant kvinner i hele verden
- Tusenvis av jenter og kvinner blir hvert år utsatt for æresdrap av medlemmer av egen familie
- I Pakistan ble 4 000 utsatt for æresdrap i perioden 1998 til 2003
- I Alexandria, Egypt blir 47 prosent av kvinner som har vært utsatt for voldtekt drept av nære slektninger
- Fra januar til juli 2005, ble det rapportert 169 æresdrap, 1 163 voldtektssaker og 108 gjengvoldtekter i Pakistan
- Millioner kvinner og jenter blir kjøpt og solgt verden over - enten inn i ekteskap, prostitusjon eller slaveri
- Hundretusentalls kvinner blir solgt til lokale prostitusjonsmarkeder i Europa, mange av kvinnene blir trafikkert inn i prostitusjonen i Norge
- Det anslås at ca. 3 million jenter under 15 år står i fare for å bli kjønnslemlestet hvert år. På verdensbasis er det estimert at mellom 100 - 140 millioner jenter og kvinner er omskåret.
- I 1994 ble 500.000 kvinner voldtatt i forbindelse med folkemordet i Rwanda. Under krigen i Kroatia og Bosnia Herzegovina ble 60.000 kvinner voldtatt.
- Voldtekt er den mest underreporterte forbrytelse som begås, og de faktiske tallene på begåtte voldtekter kan være opptil 50 ganger høyere enn det som rapporteres
- 1 av 10 kvinner over 15 år har opplevd voldtekt i Norge. I 2007 ble det anmeldt 2,5 voldtekter pr. dag i Norge (945). 87 av overgriperene ble dømt
- Politiet rapporterer at 7 av 10 voldtekter blir begått i private hjem i Norge
- Av 30 drap begått i Norge i 2006, er 10 av disse kvinner drept av samlivspartner

- Fra 2000 til 2007 ble 74 kvinner drept i Norge av sin tidligere/nåværende samlivspartner
- I 2007 kom 2 090 kvinner til krisesentrene som dagbrukere 7 640 ganger for oppfølging og samtaler
- Fra 1992 til og med 2007 har kvinner og deres barn overnattet til sammen 1 285 606 døgn på krisesentrene i Norge
- En doktorgradsstudie av Kjersti Alsaker (UIB) viser at 38 % av mishandlede kvinner som bodde på krisesentrene får ikke lov av mannen å jobbe (2008)
- Studier viser at kvinner med funksjonshemning lettere blir utsatt for vold og overgrep enn kvinner uten funksjonshemning

(Kilder: www.unifem.org / www.unfpa.org / www.krisesenter.com/www.ssb.no/WHO/Verdensbanken)